

از کجا معلوم می‌شود که بدن‌های تفحص شده، پیکر شهید هستند یا جنازه عراقی؟

گروه‌های تفحص شهدا بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده از کالک‌های عملیاتی زمان جنگ، آمار پرستنی و اطلاعات فرماندهان در رده‌های مختلف و یا حتی از رزمندگان، اطلاعات مورد نیاز را جمع‌آوری و تهیه می‌کنند و مناطقی را که شهدا در آنها برجای مانده‌اند لکه‌گذاری و مشخص می‌کنند که در هر لکه چه یگانی از کدام استان و یا چه استعدادی عمل کرده است و چند نفر در منطقه برجای مانده‌اند و بر همین اساس وارد منطقه می‌شوند و محورها را بررسی می‌کنند تا به

بعد از ۴۳ سال چرا هنوز لباس‌های بعضی از شهدا سالم هستند؟

پوشاک نظامی یا توجه به نوع ارگان و منطقه آب و هوایی، پوشش زمینی، نوع عملیات، نوع وظیفه سرباز، زمان صلح یا جنگ و... باید تابع عوامل مختلف کیفی باشد و براساس همین موضوع از الیاف مختلفی با درصد نخ و پلی‌استر متفاوت تولید می‌شود.

امکان وجود دارد که وقتی لباس در عمق خاک باشد، با توجه به عدم بر خورد نور و هوا کمتر آسیب ببیند. لذا لباس‌های شهدایی که دارای درصد بیشتری از مواد پلی‌استر باشند یا در عمق بیشتری از خاک تفحص شوند سالم‌تر می‌مانند و لباس‌های شهدایی که در سطح نزدیک‌تری به خاک تفحص می‌شوند بخش نخ و پنبه آن زودتر دچار فرسایش می‌شود و فقط بخش‌هایی از تار یا یود لباس باقی می‌ماند. ولی همه وسایل همراه شهدا که پلاستیک داشته باشند مثل خودکار، شانه، کارت شناسایی، دفترچه و... همگی سالم باقی می‌مانند.

هلمشهر را با پیکر شهدا

عملیات تفحص شهدا چرا اینقدر طولانی شده است و چه زمانی به پایان می‌رسد؟

جنگ عراق علیه ایران در طول نوار مرز مشترک به طول ۱۶۰۹ کیلومتر در مدت ۸ سال انجام شد که از جهت وسعت پراکندگی و تعداد پیکرهای مطهر شهدا و اجساد عراقی برجای مانده قابل توجه است. عملیات تفحص شهدا در داخل ایران و خاک عراق بعد از پذیرش قطعنامه شروع و پس از آغاز حمله نظامی آمریکا به عراق از سال ۸۲ به مدت ۸ سال متوقف شد. پس از سقوط صدام و استقرار دولت مردمی، عملیات تفحص شهدا در خاک عراق ماهانه و به‌طور منظم انجام می‌شود مگر در شرایط خاص عراق مثل اربعین، ماه مبارک رمضان، انتخابات، اعتصابات، شیوع کرونا و مسائل امنیتی که عملیات متوقف می‌شود. البته شرایط برای کاوش همیشه هم به‌طور مستمر برقرار نبوده است؛ مثلاً شرایط جوی، آب‌فنگی، تحولات عمرانی و سازندگی، رویارویی با شرایط سخت مناطق، متنوع بودن اراضی، عدم امنیت میادین مین و... باعث توقف یا کندی در انجام عملیات تفحص شده است. کمبود اطلاعات محل دفن شهدا در خاک عراق اعم از قبرستان‌های محل دفن دسته‌جمعی شهدا و سایر مکان‌های غیر عملیاتی، دسترسی به پیکر شهدا را دشوار کرده است. لذا نیاز به کار اطلاعاتی فراوان برای دسترسی به عوامل مسئول در دوره صدام و... وجود دارد که این موضوع هم بسیار با چالش و فرسایش زمانی همراه است. از طرفی کار تفحص شهدا در مراحل پایانی خود است و در این شرایط به جهت پراکندگی محل دفن پیکرها، انجام عملیات تفحص شهدا بسیار سخت‌تر شده است.

196000 شهید
در طول دوران دفاع مقدس بیش از ۱۹۶ هزار شهید تقدیم شد که از این بین پیکرهای مطهر قریب به ۵۰ هزار شهید در مناطق عملیاتی برجای ماند.

کمیته جست‌وجوی مفقودین گزارش می‌دهد

پاسخ به شبهات در باره عملیات تفحص شهدا

امیررضا محمدی خبرنگار

کمیته جست‌وجوی مفقودین در سال ۶۹ آغاز به کار و در سال ۷۱ با مصوبه شورای عالی امنیت ملی و ستاد کل نیروهای مسلح رسمیت پیدا کرد. با تلاش گروه‌های تفحص شهدا در طول این سال‌ها یعنی پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ تا امروز پیکرهای مطهر قریب به ۴۷ هزار شهید کشف شد. در ادامه مطلب، مسئولان کمیته جست‌وجوی مفقودین به برخی از شبهات پیرامون عملیات تفحص شهدا پاسخ می‌دهند.

سال ۱۳۸۱
در ابتدا تلاش برای شناسایی از طریق پلاک، مدارک و نشانه‌های هویتی صورت گرفت اما بعد از سال ۸۱ علم ژنتیک هم به کمک شناسایی پیکرهای مطهر شهدا آمد.

با توجه به وجود علم ژنتیک چرا هنوز شهدا به صورت گمنام دفن می‌شوند؟

همیشه استفاده از به‌روزترین فناوری‌ها و تجهیزات علمی برای انجام عملیات کاوش در دستور کار کمیته جست‌وجوی مفقودین بوده است. از سال ۷۰ نیز برای دستیابی به علم ژنتیک تلاش فراوانی شد ولی همان سال پزشکان متخصص این حوزه در جلسه‌ای با حضور سردار باقرزاده، فرمانده کمیته جست‌وجوی مفقودین اعلام کردند که این علم در انحصار آمریکا است و هزینه ۱۰۰۰ دلاری برای بررسی ژنتیک از استخوان یک پیکر را در بر دارد. در سال ۸۱ هم با پشتیبانی کمیته جست‌وجوی مفقودین یکی از پزشکان حاذق به خارج از کشور اعزام شد و در پی آن علم شناسایی ژنتیک از بافت سخت استخوانی ایران اردا شد اما تحریم‌ها در خرید تجهیزات فنی این تخصص تأثیر داشت. بعدتر با کمک کمیته بین‌المللی صلیب‌سرخ تجهیزات مناسب وارد کشور شد و علم و ابزار ژنتیک از سال ۸۱ به کمک شناسایی پیکرهای شهدا آمد.

۱۲۰۰۰ شهید گمنام
بیش از ۱۲ هزار شهید به صورت گمنام در مکان‌های عمومی و گلزارهای شهدا به خاک سپرده شده‌اند.

آیا شهدایی که قبلاً تدفین شده‌اند به دلیل نبود نمونه دی‌ان‌ای اکنون امکان شناسایی ندارند؟

در زمینه احراز هویت شهدای گمنام کار با بررسی روی یک بافت سخت مثل استخوان آغاز می‌شود که ممکن است با آسیب سوختگی نیز همراه شده باشد. همچنین وضعیت خاک و شرایط جوی که شهدا در آنجا تفحص می‌شوند در امر شناسایی بسیار مؤثرند و باعث می‌شوند که این فرایند سخت و زمان‌بر شود. از طرفی این شرایط ممکن است باعث استحاله استخوان شهدا هم بشود و در نتیجه امکان دسترسی به زنجیره دی‌ان‌ای از آن استخوان تقریباً غیرممکن می‌شود. به همین دلیل تاکنون از بین نمونه‌های استخوانی شهدای تفحص شده که به مرکز ژنتیک تحویل شده تنها ۱۵ درصد به نتیجه قطعی و شناسایی شهدا منتهی شده است. از طرفی نمونه خون اخذ شده از پدر و مادر و همچنین در مرحله بعد فرزند، خواهر و برادر ملاک عمل است. نکته مهم اینکه قریب به ۷۰ درصد از رزمندگان شهید دوران دفاع مقدس مجرد بوده‌اند. بخش قابل توجهی از والدین شهدا هم تا قبل از سال ۸۱ فوت شده بودند که طبعاً نمونه خونی‌ای از والدین شهید در بانک وجود ندارد. لذا در صد قابل توجهی از امکان شناسایی شهدای گمنام به دلیل نبود نمونه

زمان تشییع پیکر شهدا چگونه مشخص می‌شود؟

عملیات تفحص شهدا بر اساس اطلاعات دقیق از اسامی و تعداد شهدای مفقودالآثر انجام می‌پذیرد. تعداد شهدای مفقود شده و شهدای تفحص شده و شهدای باقی مانده همیشه اعلام می‌شود؛ یعنی دقیقاً مشخص است که چه میزان شهید باید تفحص شود. گروه‌های تفحص شهدا بر اساس توافق سالانه با طرف عراقی و با نظارت کمیته بین‌المللی صلیب‌سرخ جدول عملیاتی سالانه را تهیه می‌کنند و نیروها بر اساس آن برای انجام عملیات کاوش به عراق اعزام می‌شوند. بر اساس این جدول گروه‌های تفحص در طول سال به‌طور مستمر ۲۰ روز از ماه رادر خاک عراق کاوش می‌کنند و ۱۰ روز مرخصی هستند؛ پیکرهای شهدای تفحص شده به‌طور متوسط سالانه ۳ الی ۴ بار از طریق مرزهای رسمی وارد مین اسلیمی می‌شوند. بعد از ورود پیکرهای مطهر به معراج شهدا، بلافاصله عملیات شناسایی آغاز می‌شود و طبیعتاً برخی از شهدا شناسایی می‌شوند و پیکرهایشان به خانواده‌هایشان تحویل داده می‌شود و بعضی از شهدا شناسایی نمی‌شوند که پس از اخذ نمونه دی‌ان‌ای به‌عنوان شهید گمنام آماده تشییع و تدفین می‌شوند.

۲۵۰۰۰ شهید شناسایی نشده
از بین پیکرهای تفحص شده پیکرهای مطهر حدوداً ۲۵ هزار شهید شناسایی و به خانواده‌هایشان تحویل داده شد.

آیا تفحص پیکر شهدا مصداق نیش قبر است؟ و مگر نیش قبر حرام نیست؟

شهدایی که در مناطق عملیاتی تفحص می‌شوند اصلاً دفن نشده‌اند که تفحص ایشان مصداق نیش قبر باشد؛ بلکه در همان مکانی که شهید شده‌اند برجای مانده‌اند. شهدایی هم که در گورهای دسته‌جمعی تفحص می‌شوند هیچ کدام به صورت شرعی، غسل و کفن و روبه قبله دفن نشده‌اند. برخی از شهدایی هم که در قبرستان‌های عراق دفن شده‌اند هیچ‌یک به صورت شرعی دفن نشده‌اند؛ لذا طبق فتوای رهبر معظم انقلاب اگر میت بی‌غسل یا بی‌کفن دفن شده باشد یا بفهمند که غسل او باطل بوده یا به غیر دستور شرع کفن شده یا در قبر او را رو به قبله گذاشته باشند، نیش قبر حرام نیست.

۲۲۰۰۰ شهید تفحص نشده
عملیات تفحص شهدا برای کشف پیکرهای مطهر قریب به ۲۲۰۰۰ شهید دیگر همچنان ادامه خواهد داشت.

آیا تکه داشتن پیکرهای شهدا در معراج شرعاً اشکال ندارد؟

بر اساس استفتای اخذ شده از رهبر معظم انقلاب، به‌منظور سپری شدن فرایند شناسایی، پیکر شهدا را می‌توان در معراج نگه داشت و در صورت اطمینان از عدم امکان شناسایی پیکر باید به سرعت و با در نظر گرفتن شرایط لازم با احترام تشییع و تدفین شود.

اساساً این پیکرها تا چه زمانی در معراج نگهداری می‌شوند؟

ممکن است فرایند شناسایی طولانی شود اما از شناسایی قطع امید نشده باشد که در این صورت شرعاً می‌توان پیکرها را در معراج نگهداری کرد. بر اساس همین قاعده هم اجازه‌ای از رهبر معظم انقلاب اخذ شده که تا وقتی از شناسایی شهدا مأیوس نشده‌ایم شرایطی فراهم شود تا زائران شهدا بتوانند در ایام راهبان نور و همچنین در معراج شهدای تهران به زیارت شهدایی که هنوز احتمال شناسایی‌شان وجود دارد، مشرف شوند. به‌محض اینکه این شهدا شناسایی شوند یا از شناسایی آن شهدای عزیز مأیوس شویم پیکر شهدا برای تشییع و تدفین در سیر تشریفات خاص این امر قرار می‌گیرد.

۲۰۰۰۰ عراقی تفحص شده
در طول این سال‌ها اجساد بیش از ۲۰ هزار عراقی توسط گروه‌های تفحص کشف و طی فرایند تبادل مرزی و همچنین حین عملیات در خاک عراق به مقامات عراقی تحویل شده است.